

Na een aantal jaren wat lager te hebben gestaan, scoort de SP hoog in de peilingen. Op sommige momenten komt de SP zelfs als de populairste partij van Nederland uit de peilingen. De vraag naar een mogelijke regeringsdeelname van de SP wordt daardoor weer actueel. Emile Roemer heeft aangegeven dat de SP er klaar voor is en dat hij geen enkele coalitie bij voorbaat uitsluit. Veel mensen hopen dat een regering met de SP een begin kan maken met een sociaal herstel van Nederland. Dat zal niet eenvoudig worden.

In Hengelo, waar de SP sinds 2010 deel neemt aan een links college, is de afdeling steeds actief gebleven, bijvoorbeeld door volop steun te geven aan de acties tegen een dreigende sluiting van een bibliotheekfiliaal en door samen met huurders actie te voeren tegen achterstallig onderhoud door de woningbouwcorporatie. Ook de SP Hulpdienst is een goede manier om problemen te signaleren. Samen met een college dat nadrukkelijk inzet op het overeind houden van het sociale beleid in Hengelo vormt dit een goede basis voor een succesvolle deelname aan het bestuur.

Relatie met de crisis

Toen in 2008 de financiële crisis tot Nederland doordrong zag de SP haar kritiek op het neoliberalisme bevestigd. Dit gelijk vertaalde zich echter niet meteen in een versterking van de SP of van links in het algemeen. Na een periode van onzekerheid over de te volgen koers startte in de loop van 2009 een rechts ideologisch offensief en werd er in Europa een strikt liberaal bezuinigingsbeleid ingezet. Terwijl in Nederland de meest rechtse regering sinds de Tweede Wereldoorlog aan de macht kwam bleven grote delen van de vakbonden in de greep van een onderlinge verdeeldheid. Ook buiten de vakbonden bleef de sociale strijd in Nederland zwak. De deelname aan de Occupy beweging was in Nederland bijvoorbeeld beperkt vergeleken met veel andere landen. De SP zag zich zelfs geconfronteerd met een daling van het aantal leden en het actieve kader.

Nu de gevolgen van het bezuinigingsbeleid zichtbaar worden en steeds meer mensen zich zorgen maken over hun persoonlijke financiële situatie schiet de SP omhoog in de peilingen. Opvallend hierbij is dat de SP nu ook bij de middeninkomens het hoogste scoort en zelfs stemmen wint van rechtse partijen. Steeds meer mensen beseffen dat de rechtse agenda voor de meeste mensen nog meer ellende betekent en bezuinigingen geen oplossing zijn voor de crisis.

Lastige positie SP

Als er onder de huidige omstandigheden verkiezingen zouden worden gehouden zou de situatie kunnen ontstaan waarin de SP de grootste partij wordt terwijl de vakbonden en de sociale strijd zwak zijn. Daarnaast zijn er nieuwe Europese verdragen gesloten waarmee een nog strenger liberaal bezuinigingsbeleid wordt opgelegd aan de lidstaten.

Dit liberale bezuinigingsbeleid wordt door alle mogelijk coalitiepartners ondersteund en zou volgens de peilingen nog steeds op een meerderheid in de Tweede Kamer kunnen rekenen. Ook de PvdA, die nu zegt tegen het neoliberalisme te zijn, steunt tot nu toe in de praktijk het Europese beleid. Van groot belang is verder dat binnen het huidige Eurosysteem een regering voor haar

financiering afhankelijk is van het vertrouwen van de financiële markten die worden beheerst door een handvol grote banken en hedgefonds. Ervaringen elders in Europa hebben laten zien dat regeringen die niet precies doen wat deze organisaties willen al snel in grote problemen komen.

Een linkse regering die onder deze omstandigheden toch probeert om een linkse koers te varen zou direct in botsing komen met de neoliberale EU verdragen en de eisen van de financiële markten. Zolang er geen sterke sociale bewegingen zijn waarop een linkse regering zou kunnen steunen zou ze een dergelijke confrontatie waarschijnlijk verliezen. Het is daarom niet reëel om te verwachten dat er op korte termijn een regering gevormd kan worden die op essentiële onderdelen breekt met het neoliberale bezuinigingsbeleid. Dit komt pas in beeld als er op Europees niveau grote politieke veranderingen plaatsvinden of als er op grote schaal verzet tegen de bezuinigingen ontstaat.

Het vasthouden van de SP aan haar verzet tegen de neoliberale agenda zou betekenen dat regeringsdeelname op dit moment nog niet mogelijk is. Met het huidige niveau van sociale strijd en politieke discussie in Nederland zal het voor de SP echter zeer moeilijk zijn om aan haar kiezers uit te leggen waarom ze als misschien wel de grootste partij buiten de regering blijft. Zo'n positie zal ongetwijfeld leiden tot verlies aan geloofwaardigheid en marginalisering. Het is de SP bijvoorbeeld jarenlang nagedragen dat de overwinning van 2006 niet tot regeringsdeelname heeft geleid. (In reactie hierop doet de SP veel moeite om te bewijzen dat ze met iedereen kan besturen en dat haar critici ongelijk hebben. Een goed voorbeeld vormt de deelname aan rechtse coalities in Noord-Brabant en Zuid-Holland.

Zou het voor de SP dan mogelijk zijn om binnen de marges van het neoliberale beleid tot een socialere invulling van dit beleid te komen, bijvoorbeeld om de marktwerking in de zorg te beperken? In het verleden was het voor een zeer rijk land als Nederland mogelijk om binnen de marges van het systeem een sociaal beleid te voeren. Het probleem is dat die marges nu veel kleiner zijn en ze naarmate de crisis zich verdiept en er op Europees niveau steeds meer neoliberale verdragen worden aangenomen nog kleiner worden. Er blijft dan enkel het argument over dat het beter zou zijn als de "noodzakelijke" bezuinigingen door een linkse regering worden uitgevoerd zodat ze nog iets van het sociale beleid overeind kan houden.

Een SP-regering zou dan onder het motto "verantwoordelijkheid nemen" in feite het vuile werk opknappen voor de rechtse partijen door als linkse partij (noodgedwongen) rechts beleid uit te voeren. De ervaring leert dat linkse partijen die het bezuinigingsbeleid uitvoeren bij verkiezingen genadeloos worden afgestraft. Voorbeelden zijn de nederlaag van de Spaanse sociaaldemocraten of de afkalving van de steun voor het Griekse PASOK. Na zo'n verkiezingsnederlaag kan een rechtse regering eenvoudig afrekenen met die paar zaken die de vorige regering met veel pijn en moeite overeind heeft kunnen houden. Op de lange termijn is een implosie van de SP zeer nadelig. Er zou dan geen grote linkse partij meer zijn om de strijd aan te binden tegen het neoliberalisme.

Perspectief

Om het beschreven dilemma te doorbreken zijn een versterking van de sociale strijd en een koerswijziging op Europees niveau noodzakelijk. Met de scherpe bezuinigingen die eraan zitten te komen is er voor het eerst in jaren weer perspectief op, en noodzaak van, een herleving van de actiebereidheid. De SP zal daarom hoge prioriteit moeten blijven toekennen aan het ondersteunen van de sociale strijd en coalities moeten sluiten met iedereen die daaraan wil bijdragen.

Van groot belang is ook om het verzet tegen het neoliberale beleid op Europees niveau te versterken. Hiervoor moet een coalitie worden opgebouwd van linkse partijen en andere organisaties die strijden tegen de neoliberale koers van Europa. Naast een gezamenlijk verzet tegen de bezuinigingsmaatregelen zou deze coalitie met concrete voorstellen moeten komen om de greep van de financiële markten op de financiering van de Eurolanden te doorbreken. Pas nadat op deze punten successen zijn behaald zou een mogelijke regeringscoalitie met de SP daadwerkelijk kunnen breken met liberaal beleid.

Door William van den Heuvel (SP-raadslid in Hengelo)

Gewoon niet doen!

Met heel veel in het stuk van William van den Heuvel ben ik het zonder meer eens. Ook ik vind dat de SP bij een grote overwinning in de volgende Kamerverkiezingen voor een duivels dilemma staat. Een regering die echt met het neoliberale beleid breekt is in de huidige krachtsverhoudingen onmogelijk. Als de partij toch in een kabinet plaatsneemt, knapt ze het vuile werk op voor de rechtse partijen en wordt ze bij de volgende verkiezingen afgestraft. Als ze van regeringsdeelname afziet, verliest ze aan geloofwaardigheid onder haar kiezers. Ook over de oplossing voor dit dilemma ben ik het met William eens: de SP moet hoge prioriteit geven aan de versterking van de sociale strijd, die alleen een echte breuk met het neoliberalisme mogelijk kan maken.

Daarbovenop, vind ik het essentieel om ook een glasheldere conclusie te trekken over wat de SP in de huidige krachtsverhoudingen moet doen bij een verkiezingsoverwinning: niet aan een regering deelnemen. Niet alleen omdat dit slecht zou zijn voor de SP. Ook, en vooral, omdat deelname het verzet tegen nog meer afbraak, marktwerking en privatiseringen ernstig zou verzwakken. De ervaring laat overal zien dat deelname aan een neoliberale of sociaalliberale regering onmogelijk gecombineerd kan worden met een effectieve bijdrage aan de strijd tegen neoliberale maatregelen. Bij de deelname van bv. Rifondazione in Italië aan zo'n regering zagen we niet alleen dat die partij van het parlement verdween bij de eerstvolgende verkiezingen, maar ook dat de vakbonden en andersglobaliseringsbeweging ernstig aan strijdbaarheid inboette door de terughoudendheid van de activisten van Rifondazione in hun gelederen. (Ervaringen in Portugal en Denemarken – en in negatieve zin van de PVV in Nederland – laten overigens zien dat gedoogsteun aan een regering, onder strenge voorwaarden en op een beperkt aantal terreinen, niet tot zo'n funeste uitkomst hoeft te leiden.).

Om dezelfde redenen, vind ik dat de SP ook terughoudender moet zijn over collegedeelname op provinciaal en lokaal niveau. Ik ben het met William eens dat een sterke afdeling en actiegerichtheid minimumvereisten zijn voor collegedeelname. Maar volgens mij is dat niet genoeg. In deze crisistijd, als de middelen van decentrale bestuurders steeds kariger worden, staan SP'ers bij collegedeelname voor een moeilijke keuzen: of hun eigen wethouders of gedeputeerden afvallen, of de rug keren naar hun medeactivisten in buurt en beweging. In deze omstandigheden is het bijna, zo niet altijd beter om de strijd tegen bezuinigingen te blijven voeren van buiten de colleges.

Peter Drucker (lid van de redactie van Grenzeloos, tijdschrift van onze Nederlandse zusterorganisatie)